

MÁTYÁS KIRÁLY MEGBIZÁSÁBÓL NYOMATOTT POLITIKAI RÖPIRAT.

Mátyás királytól tekintélyes számban maradtak fenn levelek, melyeknek megírására nem egy fennforgó ügynek elintézése, hanem azon törekvés készítette, hogy — mint ma mondani szoktuk — politikája iránt kedvező hangulatot keltsen, a közvéleményt az ő javára irányítsa.

Különösen valahányszor a császárral összeütközésbe jutott, magától a felelősséget elhárítandó, Rómába és Nápolyba, Németországba és a Svájcba igazoló iratokat szokott küldeni. A császár leveleit, melyekben őt tüntette föl esküszegő békebontó gyanánt, sohasem hagyta válasz nélkül.¹

A toll fegyverével vívott ezen küzdelmében a sajtót is felhasználta. Ő volt valószínűleg az első fejedelem, ki azt a politikai izgatás és felvilágosítás eszköze gyanánt értékesítette.

Föltehetjük, hogy manifesztuma, melyet 1477-ben, mikor a császárnak háborút üzent, Bécs város közhelyein kifüggesztetnie sikerült, nyomtatvány volt.² És bizonyos, hogy később nyomtatott röpiratot bocsátatott közre a császár ellen, amiről ennek 1485-ben Strassburg városhoz intézett és levéltárában megőrzött rendelete tanúskodik.³

¹ Ezekről szólok «Mátyás király mint levélíró» című értekezésemben, mely «Mátyás király levelei, külügyi osztály» című kiadványom II. kötetének bevezetése gyanánt jelent meg. (1895.)

² 1477 «Golden Sonntag» (?) KELLNER Lőrinc a szász hercegeket értesíti: «Hat der König von Ungarn Briefe an lassen schlagen zu Wien, von unserem gnädigsten Herrn den Kaiser... Man hat sie bald abgerissen, dasz sie nicht viele Leute gelesen haben». (A weimari hercegi levéltárban.)

³ Másolatát a levéltár igazgatósága szíves volt nékem megküldeni. Figyelmet rá PRIBATSCH Felix, a «Correspondenz des Kurfürsten Albrecht Achilles»

Szövege a következő:

Fridrich von gottesgnaden Römischer Keyser etc. Ersamen lieben getrewen. uns lanngt an *wie die hanndlung* des mutwilligen unpillichen kriegs so der kunig von Hungern on all ursach uber hoch glubd eyde und verschreibung gegen uns und unsern erblichen lannden gebrauchet *in der Statt Strassburg in schrift gewrucket* und unnsere etlicher massen schimpflich darinne gedacht werden sulle. Nw wisset ir in was gestalt wir lanng jar und zeit von den Türckhen und demselben kunig von Hungern mit krieg swerlichen angefochten und wie die allein auf uns und unnsere erbliche lannde gelaitet und von meniclich darinne verlassen sein, desshalben solh schrift, wo die also gedruckt und in künfftig zeit den lewten zu hören werden solt, nicht allain uns und unsern namen, sonnder auch gemeiner deutschen nation, die uns in solichen kriegem als romischem keyser irem rechten herrn und deutschen cristenlichen fürsten pillich rate, hilffe und beystannd getan und in disen unfal darinne wir laider steen, nit wachsen lassen hetten, zu ewiger smah und verachtung komen möcht. das zuverhuten begern wir an euch mit ernst bevelhende, ir wellet uns euch selbst und gemeyner deutscher nacion zu eren darob sein und verfügen, ob solich schrift bey euch zu Strassburg gedruckt weren, damit die furderlichen widerumb abgetan un ferner nit gedruckt werden. Als ir uns, euch selbst dem heiligen reiche und gemeyner deutschen nacion des zetunde schuldig seit, daran tut ir unnsere ernstlich meynung und sonnder gevallen. Geben zu Nuremberg am Sonntag nach sant Symon und Judas der heiligen zwelfboten tag Anno dni etc. LXXXVIII unsers keyserthumbs im vierunddreissigsten jare.

Ad mandatum Dni.
Imperatoris proprium.

A rendelet szövegének tanulmányozásánál a legelső kérdés, amely felmerül, az: a strassburgi nyomtatvány milyen természetű volt?

A legbiztosabb választ maga a nyomtatvány adná meg. Sajnos, a felkutatására irányuló igyekezeteim az osztrák és németországi könyvtárakban eredményre nem vezettek. A strassburgi nyomdak XV. századbeli termékeit ismertető *Repertoire Bibliographique Strasbourgeois*¹ nem ismeri azt. Kiváló szakférfiakhoz intézett kérdésekre negatív választ kaptam.

Sajátszerű véletlen, hogy azon gúnyiratból, melyet FRIGYES

kiadó-szerkesztője hívta föl, ki a rendelet rövid kivonatát közli: «Der Kaiser beschwärt sich darüber, dasz ein ihn beschimpfendes Manifest des Königs von Ungarn in Strasburg gedruckt ist». II. 357. jegyzetben.

¹ Megjelent 1893—5.

császár ellen osztrák alattvalói hoztak forgalomba, egy kézirati példányt¹ a Magyar Nemzeti Múzeum kodexe őrzött meg; ellenben a strassburgi kiadványnak hazánkban emlékezete sem maradt fenn.

Igy tehát e rendelet szövegéből vont következtetésre vagyunk utalva.

Azon német tudós, kinek először került kezeibe a császári irat, a nyomtatványt «manifestum»-nak, vagyis MÁTYÁS neve alatt kibocsátott hivatalos iratnak tartja. Föltevése nem valószínűtlen; mert uralkodók közérdekű okiratainak sajtó útján sokszorosítása a XV. század második felében már általánosan meghonosult gyakorlat volt.

Azonban a császári rendelet szövege a nyomtatványt nem királyi levélnek (Brief), hanem olyan «irat»-nak (Schrift) jelzi, mely a császár és a király között dúló háború «lefolyásáról» (Handlung des Krieges) szól és mind a császárra, mind a német nemzetre «gyalázatot áraszt». Ezen ismertetés alapján bizonyosnak kell tartanunk, hogy a nyomtatvány, formájánál és tartalmának irányzatosságánál fogva, a szó szoros értelmében politikai röpirat volt.

Megjelenésének időpontja a császári rendelet közrebocsátását kétségtelenül csak néhány héttel, legfeljebb egy-két hónappal előzte meg; mert föl kell tennünk, hogy megjelenése felől a császár azonnal értesült és elnyomása érdekében intézkedését haladéktalanul tette meg.

Megjelenése 1485 nyarán támpontot nyújt annak megállapítására, hogy milyen alkalomból és célból bocsátattott közre. Június 1-én MÁTYÁS bevonult Bécs városba és Ausztria hercegének címét vette föl. Úgy vélekedhetett, hogy céljához, mely két évtized óta lelke előtt lebegett, a császári trón elnyeréséhez hatalmas lépéssel közelebb jutott. A császárt megalázva, örökös tartományai nagy részéből elűzve, arra kényszerítve, hogy a német birodalom rendeit folytonos segélykéréssel zaklassa, helyzetét a német birodalom

¹ Ismertette JOACHIMSOHN a Historisches Jahrbuch 1891-ik évfolyamában.

élén tarthatatlanná tenni igyekezett. Ezen igyekezete szolgálatában állott a strassburgi röpirat.

Csak így magyarázhatjuk meg, hogy a császár a röpirat megjelenését fontos eseménynek tekintette, terjesztését és újranyomatását személyes intézkedésével kívánta meggátolni. Csak így érthetjük meg a strassburgi tanácshoz intézett azon figyelemztetést, hogy rendelete végrehajtásával «a császár, a római birodalom és a német nemzet iránt kötelességét fogja teljesíteni».

Az iránt, hogy a röpirat MÁTYÁS parancsára iratott és bocsátott közre, kétség nem merülhet föl.

Hogy e célra kinek tollát vette igénybe, tájékozva nem vagyunk. Válasz nélkül kell hagynunk azon kérdést is, hogy miért fordult a röpirat megrendelője és szerzője strassburgi sajtóhoz, noha 1485-ben Bécsnek volt már nyomdája és 1486-ban Túróczi krónikája Augsburgban meg Brünbnben látott napvilágot.

Nem mondunk le a reményről, hogy még valamikor napvilágra kerül a röpirat egy példánya, melyben nagy királyunk politikai sokoldalúságának és leleményességének értékes emlékét nyernők.

FRAKNÓI VILMOS.